

Denna vägledning är fastställd av universitetskanslern den 25 september 2012 och ersätter den tidigare vägledningen (daterad 2010-02-09)

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Åsa Rurling
08-563 088 67
asa.rurling@hsv.se
BESLUT

2012-09-25
Reg.nr 83-795-07

Vägledning för ansökan om tillstånd till annan platsfördelning och alternativt urval

Bakgrund

Regeringen bemyndigar i 7 kap. 15 § högskoleförordningen (1993:100) Högskoleverket att, om det finns särskilda skäl, medge att en högskola till en viss utbildning som vänder sig till nybörjare får göra en annan platsfördelning än vad som framgår av 7 kap. 13 § och fördela platserna på grundval av någon eller några av de urvalsgrunder som anges i 7 kap. 12 § högskoleförordningen (se nedan under avsnittet om Bestämmelser om urval).

Högskoleverket tolkar bestämmelsen i HF 7 kap. 15 § som att verket kan medge en annan platsfördelning än vad som sägs i 13 §. Om ett lärosäte vill använda urvalsgrunder som anges i 7 kap. 23 § (se avsnittet Bestämmelserna om urval i högskoleförordningen nedan) till mer än en tredjedel av platserna på en viss utbildning, så ska verket också pröva de urvalsgrunder som ska användas. Se vidare under avsnittet Regeringens intentioner nedan.

Denna vägledning syftar till att ge lärosätena stöd till att utarbeta sina ansökningar till Högskoleverket.

Hur man ansöker om tillstånd

Högskoleverket har infört ett elektroniskt ärendehanteringssystem för ansökningar om annan platsfördelning och alternativt urval. Lärosätena bör använda det webbformulär som är kopplat till ärendehanteringssystemet och bifoga ansökan och övriga dokument som bilagor.

Information om tillståndsgivningen och webbformuläret finns på Högskoleverkets webbplats www.hsv.se.

Tidpunkt för ansökan

Det är Högskoleverkets strävan att de urvalsinstrument som används ska vara väl kända för de sökande i god tid före sista ansökningsdag till universitet och högskolor. Lärosätet behöver i planeringen av arbetet med en ansökan till Högskoleverket om annan platsfördelning, ta hänsyn till verkets handläggningstid. Normal handläggningstid är 6-8 veckor, men tiden till beslut kan vara längre eller kortare beroende på ansökans kvalitet. I tidsutrymmet ingår tid för Högskoleverket att handlägga och fatta beslut om ansökan. Om en ansökan som inkommer till Högskoleverket inte kompletteras på ett tillfredsställande sätt för att ett beslut om tillstånd ska kunna fattas vid en rimlig tidpunkt i förhållande till sista ansökningsdag till högskolan, kan Högskoleverket fatta beslut om avslag.

Innehållet i ansökan

Nedan listas vad som bör finnas med i en ansökan om att få använda en annan platsfördelning än vad som framgår av högskoleförordningen. Om en ansökan inte är fullständig får lärosätet möjligheter att komplettera. Om Högskoleverket därefter anser att det inte finns tillräcklig grund för att fatta ett beslut om tillstånd avslås ansökan.

En ansökan behöver innehålla följande delar för att Högskoleverket ska kunna ta ställning till den:

Basuppgifter

- *Rektors underskrift*. Om uppgiften har delegerats till någon annan bör detta framgå.
- *Kontaktuppgifter* till kontaktpersonen för ansökan.
- En *kortfattad beskrivning* av utbildningen samt utbildningsplan.
- Önskad platsfördelning.

Lärosätets beskrivning och motivering

- En *utförlig motivering till önskad platsfördelning*. I ansökan bör lärosätet beskriva platsfördelningen i sin helhet, dvs. mellan de tre urvalsgrupperna betyg, högskoleprov och alternativt urval samt motivera varför man vill använda den angivna platsfördelningen.
- Den *information* om urvalet som ges till sökande.

För ansökningar som gäller en utökning av det alternativa urvalet:

- En *utförlig beskrivning av egenskaper/särskilda kompetenser, bedömningskriterier och urvalsinstrument*, där följande bör framgå:
  - de egenskaper/särskilda kompetenser som avses att mätas,
  - de bedömningskriterier som används för att mäta dessa,
  - den skala som används för bedömningen och i rangordningen av sökande,
  - de instrument som används för att mäta respektive egenskap/särskilda kompetens och kriterium.
- *Motivering*:
  - varför lärosätet önskar mäta de egenskaper/kompetenser som avses att mätas,
  - varför lärosätet önskar använda det beskrivna urvalsinstrumentet.
- En beskrivning av *urvalsförfarandet*. Om urvalet görs i flera steg bör de olika stegens utformning inklusive instrument, urvalets omfattning i varje steg, förhållandet dem emellan och poängberäkning beskrivas.
- En beskrivning av vilka *funktioner och kompetenser som ingår i urvalskommittén/motsvarande*.
- En beskrivning av *intervjuarnas/bedömarnas bedömarkompetens* samt utbildning av dessa.
- En beskrivning av hur beslut fattas och hur beslut fattade under urvalsförfarandet kommer att *dokumenteras*.
- En beskrivning av hur *resultaten* kommer att meddelas de sökande.
- En beskrivning av eventuella *resultat från tidigare användning* av alternativt urval.

Vid Högskoleverkets bedömning av ansökan läggs stor vikt vid rättssäkerheten för de sökande. Högskoleverket ställer därför höga krav på lärosätets beskrivning av vad (egenskaper/kompetenser) urvalsinstrumentet avser att mäta, vilka bedömningskriterier och vilken skala som används för bedömningen. Verket ställer också höga krav på lärosätets argumentation kring vad det föreslagna instrumentet ger för information om de sökande som inte betyg och högskoleprov kan ge och vad i utbildningen som motiverar att använda de önskade instrumentet. En grundläggande förutsättning för rättssäkerheten är också att behörighetskrav och urvalsgrunder hålls isär, eftersom vissa behörighetsbeslut går att överklaga.

Tidsbegränsning av tillstånd

Om Högskoleverket ger tillstånd begränsas det normalt till tre år. Om Högskoleverket bedömer att det finns tveksamheter kring delar av urvalsmodellen eller motiveringen till varför betyg och högskoleprov inte kan mäta det efterfrågade kan tillståndet begränsas ytterligare. Inför en eventuell förlängning av tillståndet ska lärosätet följa upp effekterna och redovisa dessa i sin ansökan om förlängning.

I uppföljningen bör lärosätet redovisa och analysera antal sökande och antagna, studenternas prestationer, studieuppehåll, studieavbrott etc. Uppgifterna om de sökande ska redovisas fördelade efter kön. Även en självvärdering av urvalsmodellen bör ingå. Om lärosätet har gjort andra uppföljningar och utvärderingar av det alternativa urvalet bör resultatet av dessa också redovisas.

Om urval

Urvalet syftar till att de mest lämpade sökande ska antas. Urvalet bör göras på ett sådant sätt att godtyckliga bedömningar minimeras. Det är därför nödvändigt att det är tydligt för den sökande på vilka grunder som urvalet görs och att de urvalsinstrument som används är lämpade för att göra urvalet på dessa grunder. Det är viktigt att lärosätet har tydliggjort detta inför en ansökan till Högskoleverket.

Betyg och högskoleprovet är de reguljära urvalsinstrument som används. I det alternativa urvalet, som lärosätena kan besluta om, kan till exempel tester av olika slag (t.ex. praktiska, psykologiska och begåvnings tester), arbetsprov och intervjuer användas. Det är vanligt att urvalet görs i flera steg, vilket innebär att flera urval i praktiken genomförs. Då ställs extra höga krav på att de instrument som används i de olika stegen är rättssäkra.

Utgångspunkter för Högskoleverkets bedömningar

- Lärosätena ska i sin ansökan argumentera för varför det finns särskilda skäl för den aktuella utbildningen att ha en annan platsfördelning än den som framgår av högskoleförordningen. Högskoleverket anser dock att det i normalfallet är viktigt med flera vägar in i högskolan.
- Högskoleverket ställer i sina bedömningar av ansökningar för tillstånd att få använda alternativt urval till mer än en tredjedel av platserna stora krav på lärosätenas beskrivningar av urvalsinstrumenten, vad de avser att mäta och hur bedömningen av den sökandes prestationer ska göras.
- Verket anser att betyg och högskoleprovsresultat inte bör användas i det alternativa urvalet eftersom ett syfte, enligt regeringens intentioner (se avsnittet Regeringens intentioner nedan), är att ta till vara andra meriter och erfarenheter vid sidan av betyg och högskoleprovsresultat. Högskoleverket har dock gett några tillstånd där högskoleprov och betyg används i det första steget. Det har gällt utbildningar där det finns så många behö-

riga sökande att det är för kostsamt att använda något annat urvalsinstrument i ett första steg. För dessa utbildningar kan det vara lämpligt att i det första steget reducera antalet sökande till en omfattning som tillåter att alternativa urvalsinstrument används. Ett alternativ till betyg och högskoleprovresultat för dessa utbildningar kan vara att använda det ursprungliga meritvärdet. Ett annat alternativ kan vara att använda okompletterade betyg i de behörighetsgivande ämnena för utbildningen.

- Samtliga sökande som kallas till ett alternativt urval är behöriga och bör därför också rangordnas. Om poänggränser för att komma ifråga för det slutliga urvalet skulle användas, skulle det i praktiken innebära att nya behörighetskrav sätts. Om ett visst resultat på någon del i det alternativa urvalet bedöms som en förutsättning för att klara studierna, bör lärosätet i stället överväga om det bör utgöra ett behörighetskrav.
- Informationen till de sökande om vad de prov som ingår i det alternativa urvalet avser att mäta och hur bedömningen görs bör vara tydlig. Urvalsförfarandet i sin helhet bör dokumenteras väl.
- Studentrepresentanter bör ingå i den grupp som hanterar det alternativa urvalet. Deras uppgift bör vara att bevaka urvalsprocessen och rättssäkerheten för de sökande. De bör dock inte delta i själva bedömningarna.

Regeringens intentioner

I propositionen *Vägar till högskolan för kunskap och kvalitet* (prop. 2006/07:107) föreslog regeringen att lärosätenas möjlighet att besluta om alternativa urvalsgrunder ska omfatta högst en tredjedel av platserna från och med höstterminen 2008. Regeringen menade i propositionen att lärosätena därigenom får ökade möjligheter att ge sina utbildningar lokala profiler, att de kan använda sig av de urvalsgrunder som kan attrahera sökande med vissa kunskaper och erfarenheter samt anpassa urvalsgrunderna till olika utbildningars behov och förutsättningar. Ett syfte med det alternativa urvalet är att ”vid sidan om betyg och högskoleprov ge möjlighet att ta till vara meriter och erfarenheter som är särskilt betydelsefulla för utbildningen.” (s. 20). Regeringen menade också att olika grupper gynnas av olika urvalsgrunder, vilket bidrar till heterogena studentgrupper avseende ålder och yrkesbakgrund. Förändringen innebar att de tre vägarna betyg, högskoleprov och alternativt urval i princip kan omfatta en tredjedel av platserna vardera.

I propositionen *Ny värld – ny högskola* (prop. 2004/05:162) anges följande om urvalsgrunden andra särskilda prov.

Urvalsgrunden andra särskilda prov

Enligt 7 kap. 15 § högskoleförordningen får urvalsgrunden andra särskilda prov användas endast i fråga om utbildningar som förbereder för yrkesområden som ställer krav på vissa personliga egenskaper eller särskild kompetens samt för utbildningar med konstnärlig inriktning. Högskoleverket beslutar om en högskola skall få använda sådana prov som urvalsgrund och villkoren för användningen i fråga om de utbildningar som inte är konstnärliga. Verket får därvid besluta om annan platsfördelning än vad som angivits i 7 kap. 12 § högskoleförordningen.

Annan urvalsgrund eller annan platsfördelning

Om det finns särskilda skäl, får Högskoleverket medge att en högskola vid urval till en viss utbildning får tillämpa annan urvalsgrund eller göra annan platsfördelning än vad som anges i 7 kap. 12 § högskoleförordningen. Ett sådant medgivande skall avse ett eller flera bestämda antagningstillfällen.

Bestämmelserna om urval i högskoleförordningen

I 7 kap. 12 § högskoleförordningen anges att ”vid urval skall hänsyn tas till de sökandes meriter. Urvalsgrunder är

1. betyg,
2. resultat från högskoleprovet som avses i 20 §, och
3. urvalsgrunder som avses i 23 §.
[...]

Enligt 7 kap. 13 § som trädde i kraft den 1 januari 2008 får högst en tredjedel av platserna fördelas på grundval av de urvalsgrunder som högskolan själv beslutar om.

En högskola får till denna andel av platserna ”bestämma urvalsgrunder bestående av

1. andra särskilda prov än högskoleprovet,
2. kunskaper, arbetslivserfarenhet eller annan erfarenhet som är särskilt värdefull för den sökta utbildningen, och
3. andra för utbildningen sakliga omständigheter” (7 kap. 23 § högskoleförordningen).

I 7 kap. 15 § bemyndigar regeringen Högskoleverket att, om det finns särskilda skäl, medge att en högskola till en viss utbildning som vänder sig till nybörjare får göra en annan platsfördelning än vad som framgår av 7 kap. 13 § och fördela platserna på grundval av någon eller några av de urvalsgrunder som anges i 7 kap. 12 §.

Vid antagning till en utbildning som leder till en konstnärlig examen beslutar högskolan om de vill använda ett alternativt urval enligt 7 kap. 14 § högskoleförordningen. ”Vid antagning till en utbildning som leder till en konstnärlig examen får högskolan trots vad som anges i 13 § fördela samtliga platser på grundval av sådana andra särskilda prov som avses i 23 § 1, eventuellt i kombination med andra urvalsgrunder enligt 12 §.”